

Viite
Eduskunnan talousvaliokunnan pyyntö

Eduskunnan talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Yhteyshenkilö
Stefan Fransman, tekninen yhteiskuntastrategi

Asia

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausuntopyyntö

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki merituulivoimasta talousvyöhykkeellä sekä muutettavaksi Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia (1058/2004), Energiavirastosta annettua lakia (870/2013), Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettua lakia. Esityksen tarkoituksena on toteuttaa pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitetta merituulivoiman pelisääntöjen selkeyttämisestä Suomen talousvyöhykkeellä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus viittaa myös 28.6.2024 työ- ja elinkeinoministeriölle antamaansa lausuntoon ÅLR 2024/3551 16611, joka koski hallituksen esitystä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja siihen liittyviksi laeiksi. Kyseinen lausunto on tämän lausunnon liitteenä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus toteaa, että kyseinen lausunto huomioitiin vain hyvin vähäisissä määrin, ja haluaa siksi korostaa Ahvenanmaalle tärkeitä näkökulmia lakiesitykseen liittyen ja tuoda ne eduskunnan talousvaliokunnan tietoon. Maakunnan hallitus toivoo, että ne otettaisiin huomioon esityksen käsittelyssä.

Toimivallan jakautuminen

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 2 §:n 1 momentin mukaan maakunta käsittää sille itsehallintolain tullessa voimaan kuuluneen alueen sekä ne aluevedet, jotka voimassa olevien Suomen aluevesien rajoja koskevien säännösten mukaan välittömästi liittyvät tähän alueeseen. Pykälän 2 momentin mukaan maakunnankin toimivaltaa voidaan

laajentaa niin kuin valtakunnan ja maakunnan kesken sovitaan, jos valtakunnan vallankäyttöoikeudet laajenevat aluevesirajan ulkopuolelle.

Itsehallintolain 18 §:n 6, 7, 10, 21 ja 22 kohtien mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta muun muassa asioissa, jotka koskevat yleistä järjestystä ja turvallisuutta, rakennus- ja kaavoitustointa, luonnon- ja ympäristönsuojelua, luonnon virkistyskäyttöä ja vesioikeutta, veneliikennettä ja paikallisen meriliikenteen väyliä sekä elinkeinotoimintaa.

Kannanotto

Maakunnan aluevesillä käynnissä olevien tuulivoimapanostusten takia maakunnan hallitus haluaa tuoda esiin seuraavat asiat ja näkökannat.

Maakunnan hallitus pitää kiinni tämän lausunnon liitteenä olevassa työ- ja elinkeinoministeriölle antamassa lausunnossaan kuvatussa näkemyksestään koskien Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaa Suomen talousvyöhykkeellä, ja toivoo/katsoo, että sitä koskeva vuoropuhelu valtioneuvoston kanssa olisi mahdollista/tulisi aloittaa uudelleen.

Hyödyntämismaksutulot

Esityksen mukaan hyödyntämismaksut on maksettava Energiavirastolle. Maakunnan hallitus lähtee siitä, että tulot tilitetään siten, että hyödyntämismaksutulot sisältyvät itsehallintolain 46 §:n mukaisen tasoitusmäärän laskemisessa käytettävään tasoitusperusteeseen.

Merituulivoiman yhteensovittaminen

Ahvenanmaan aluevedet ovat rajatun kokoiset Suomen aluevesiin ja talousvyöhykkeeseen verrattuna. Ahvenanmaan merisuunnitelmassa (18.3.2021, S421P01) on osoitettu, että monet Ahvenanmaan pohjois- ja eteläpuoliset alueet soveltuvat merituulivoiman tuotantoon. Puolustusministeriö on kuitenkin torjunut mahdollisuuden tuulivoimaloiden perustamiseen merisuunnitelmassa tarkoitetuilla Ahvenanmaan eteläpuolisilla alueilla. Jos merituulivoiman tuotanto aloitetaan maakunnan aluevesillä, se siis todennäköisesti tapahtuu pohjoisilla alueilla. Meneillään olevat tuulivoimapanostukset ovat maakunnan kannalta hyvin merkittäviä, ja maakunnan hallitus korostaa siksi sen tärkeyttä, että talousvyöhykkeellä toteutettavia tuulivoimahankkeita ei tule sijoittaa siten, että niillä on kielteinen vaikutus maakunnan tuulivoimahankkeiden olosuhteisiin. Jotta sekä maakunnan aluevesillä että Suomen talousvyöhykkeellä toteutettavien tuulivoimahankkeiden energiantuotanto olisi mahdollisimman tehokasta suhteessa niiden ympäristövaikutuksiin, maakunnan aluevesillä sekä Suomen talousvyöhykkeen suoraan Ahvenanmaan pohjoispuolella sijaitsevat tuulivoimahankkeet on tehtävä koordinoitusti. Myös se on otettava huomioon, että tuulivoimahankkeiden sijoittamisella voi olla kumulatiivisia vaikutuksia alueen merenkulkuun. Jos tuulivoimahanke rakennetaan yksinomaiselle talousvyöhykkeelle, joka rajautuu Ahvenanmaahan, meriliikenteen painopiste voi siirtyä

Ahvenanmaan aluevesille, joilla meriliikenteen käytössä olevien liikennealueiden osuus on jo ennestään suuri. Ahvenanmaan länsi- ja lounaisosissa sijaitsevat kansainväliset merenkulun liikennealueet ovat yli 900 km²:n suuruisia, joista noin 600 km² on kulkuväyliä ja syviä vesiväyliä.

Ehdotuksen mukaan valtioneuvoston tulee ottaa talousvyöhykkeen merituulivoima-alueen valinnassa huomioon yhteiskunnan kokonaisuus. Tämä tarkoittaa muun muassa meren muun käytön huomioimista, erityisesti liikenteen ja kalastuksen, sekä ympäristötekijöiden, mutta myös eri intressien huomiointia laajemmin, esim. aluevesien merituulivoimahankkeiden huomioimista siten, että hankkeiden välille jätettäisiin riittävä suojaetäisyys. Lisäksi olisi huomioitava hankkeen mahdollisuudet sähkön siirtoon sekä sähköjärjestelmälle aiheutuvat kustannukset hankkeen liittämisestä kantaverkkoon. Yhteiskunnan kokonaisedun huomioiminen edellyttää, että osapuolia kuullaan hallintolain mukaisesti ennen kuin asiasta päätetään. Maakunnan hallitus huomauttaa, että Ahvenanmaan maakuntaa tulisi pitää hallintolain 11 §:n mukaisena osapuolena ottaen huomioon, että talousvyöhykkeellä toteutettavilla merituulivoimahankkeilla voi olla vaikutusta maakunnan aluevesillä toteutettaviin tuulivoimahankkeisiin. Merituulivoima-alueiden valinnassa on otettava huomioon maakunnan aluevesillä toteutettavat tuulivoimahankkeet siten, että hankkeiden väliin jätetään riittävä suojaetäisyys ja että niiden mahdolliset vaikutukset maakunnan aluevesillä toteutettaviin tuulivoimahankkeisiin minimoidaan muun muassa tuuliolosuhteiden osalta. Myös mahdollisuus hankkeiden liittämiseen kantaverkkoon koordinoitusti kustannusten minimoimiseksi ja sähkönsiirron tehostamiseksi tulisi ottaa huomioon.

Lakiehdotuksen 17 §:n osalta esityksessä tulisi selventää, että pykälä ei koske Ahvenanmaan aluetta ja että pykälästä ei aiheudu mitään velvoitteita Ahvenanmaan viranomaisille tai Ahvenanmaan lainsäädännön soveltamiselle. Valtakunnan ja Ahvenanmaan välinen lainsäädäntövalta määräytyy Ahvenanmaan itsehallintolain mukaisesti eikä sitä voida muuttaa muulla tavoin kuin itsehallintolakia muuttamalla. Itsehallintolain säännösten mukaan eduskunta ei voi lainsäädännöllä määrätä Ahvenanmaan viranomaisille mitään velvoitteita niillä aloilla, jotka kuuluvat maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Esityksessä todetaan, että sähkömarkkinalain 20 §:n mukainen liittämisvelvollisuus ei Fingridin osalta koske talousvyöhykettä eikä Ahvenanmaan maakuntaa (44 §), ja että sähkömarkkinalakia ja maakaasumarkkinalakia on tarkoitus täsmentää myöhemmin talousvyöhykkeellä tapahtuvan taloudellisen toiminnan osalta.

Maakunnan aluevesillä toteutettavien tuulivoimahankkeiden liittämistarpeen osalta maakunnan hallitus korostaa, että sähkömarkkinalain (588/2013) tulevassa muutoksessa tulee tarkentaa, että Fingrid voi eri hankkeiden liittämisympäristöstä arvioidessaan ottaa huomioon eri tekijöitä, kuten esimerkiksi hankkeen yhteiskunnalliset hyödyt ja

taloudellisen kannattavuuden. On myös tehtävä selväksi, että Suomen aluerajojen sisäpuolella olevien ahvenanmaalaisten merituulivoimaloiden on voitava liittyä valtakunnan kantaverkkoon samoin ehdoin kuin maamme muidenkin tuulivoimapuistojen. On sekä valtakunnan että maakunnan etu, jos merellä tapahtuva sähköntuotanto voidaan liittää kantaverkkoon koordinoitusti.

LIITE

Lausunto 166 I1

Ministeri

Camilla Gunell

Tekninen yhteiskuntastrategi

Stefan Fransman